

Gondolatok a közművelődési könyvtárban?

Kivel is vitatkozik Zircz Péter a Könyvtáros júliusi számában? *Sallai István* értelmezésével, megálmodott könyvtárával, vagy a minisztérium által kiadott szakmai irányelvekkel? Véleményem szerint *Sallai Istvánnal szükségtelen vitatkoznia*, hiszen az ő felfogása fő vonalaiban a szakmai irányelvekben ölt testet. A nagy könyvtárról idézettek is csak az irányelvek egészébe ágyazva értelmezhetők, helytelen tehát abból kiragadni őket, még akkor is, ha PL-vel érvelnek a „valamirevalók”!

Az irányelvek a következőket írják: „a lakóhely szerinti könyvtári ellátást olyan rendszernek fogjuk fel, amelynek központjai a... tudományos szintű tájékozódásra is alkalmas nagykönyvtárak. (A típus)... A felsőfokú ellátást végző könyvtár *ki-fejlett formájában*... a magyar és világnyelveken megjelent kézikönyvek, *általános és szakmai segédkönyvek* gazdagon válogatott készletével és a hazai könyvkiadásból a XX.századot reprezentáló prézens gyűjteménnyel rendelkezik, *s így a szakirodalmi ellátás területi bázisa és központja.*” Szándékosan emeltem ki bizonyos részeket, jelezvén ezzel *Zircz Péter* cikkének vitatott kérdéseit.

A városi könyvtárak uniformizált fejlesztése a közművelődési könyvtárügy kialakításának és fejlesztésének extenzív szakaszára, az ötvenes évek elejére tehető. A központi könyvellátás, központi irányítás valóban magán hordta az uniformizálás jegyeit, de a valóságban sohasem volt képes még azonos nagyságú könyvtárak esetében sem minden tartalmi jegyben megegyező könyvtárat létrehozni. A számos eltérő vonás közül csak egyet említenék: az 1952-ben megszervezett megyei könyvtárak egy része nagy múltú, gazdag könyvvállománnyal rendelkező városi könyvtárra épült, s ez már önmagában is az uniformizálás ellen hatott, sokszínű könyvtárak csoportját eredményezte. Az átlagostól eltérő jegyek tovább szaporodtak az MSZMP művelődéspolitikai irányelveinek megjelenése után, az országban végbemenő nagymérvű gazdasági-politikai és kulturális változások következtében. A szocialista demokrácia kiteljesedése, az új tanácstörvény következetes alkalmazása még inkább a differenciált fejlődést eredményezi a városok könyvtáraiban. S hogy visszatérjünk a szakmai irányelvekhez, e dokumentum betűje és szelleme ugyancsak a differenciált könyvtárfejlesztést írja elő.

Zircz Péter cikkében homályos az a rész, amely az irányelvek mechanikus érvényesítéséből adódó veszélyekre hívja fel a figyelmet. De egyáltalán: milyen és mennyi jelét látta olyan megnyilvánulásoknak, amelyekből az irányelvek mechanikus érvényesítésének tendenciáját következtette?

Egy város központi könyvtárának feladatkörét, gyűjtőkörét, funkciórendszerét nem könyvtári óhajok, „tudományos ambíciók” szabják meg, hanem a város mindenkori politikai, gazdasági, szociális arculata, műveltségi állapota. az ezekből fakadó napi, illetve még inkább a „potenciális” igények. Lényeges szempontnak tartom a város egész művelődésügyét irányítóinak döntéseit is, amelyekkel a város területén levő könyvtárak feladatkörét meghatározzák, a teendőket elosztják, végrehajtását ellenőrzik. Ismereteim szerint *nincsenek az országban gigantikus tervek könyvtárépítésre*, hisz gazdasági lehetőségeink korlátozottak, s a művelődésügy területén számos olyan fehér folt akad, amelynek felszámolása legalább annyira fontos feladatuk a művelődésügy irányítóinak, mint a központi könyvtárak létrehozása. Következésképpen az intézmények működtetése, fejlesztése eddig is csak ökonomikusan volt elképzelhető. Az a könyvtárvezetés, amely ezeket a szempontokat nem vette figyelembe, már eddig is kátyúba jutott, s még inkább lehetetlen lesz a jövőben létét fenntartania.

Indokolatlannak tartom a szakkönyvtári feladatkörök vállalását új célként kitűzni, amikor ez már sok helyen gyakorlat. A megyei könyvtárak többsége nagy erőfeszítéseket tesz a szakirodalmi igények, *hangsúlyozom*, az igények kielégítésére, bár ezt a közművelődésen kívülálló esetleg nem ismerik fel vagy el. Ezt a gyakorlatot *Zircz Péterrel* szemben is meg kell védeni, aki 1962 óta csak addig jutott el, hogy a városi könyvtárak szakkönyvtári információs feladatait fogalmazza meg, de az elmúlt évtized változásait, e feladatkör ellátásának gyakorlatát nem ismeri fel. (Az 1962. évet nem találomra emelem ki, hanem azért, mert ebben az évben indult el 5 megyei könyvtárban a műszaki és mezőgazdasági tájékoztató szolgálat kiépítése, mely munkában *Zircz Péter*, mint akkori szakkönyvtár-vezető tevőlegesen részt vett.)

Számos tanulmány, szakmai értekezés bizonyítja, hogy a nagy városi könyvtárak többségében a szakirodalmi ellátás már nemcsak tendenciaszerűen jelentkező vállalás, hanem mindennapos gyakorlat is. Szerénytelenség nélkül állíthatom, hogy

a mai helyi igényeknek megfelelően látja el ezt a feladatát a Tatabányai Megyei Könyvtár is, anélkül, hogy tudományos rangra áhítozna e szolgálat megvalósításával.

A közművelődési könyvtárügy fejlődésének csírájában esetleg létező, de egyáltalán nem fő ellentmondása „Az általános tudományos könyvtári ambíció”. Ne féltünk tehát ettől!

Ha az irányelveket részleteiben vizsgáljuk, ajánlásait összehasonlítjuk a mai állapottal, azt látjuk, hogy egyes pontjait még a kifejlett forma elérése előtt elértük, teljesítettük. Értendő ez a könyvtárak bizonyos csoportjára, de egy-egy könyvtár belső munkájára is. Természetesen sok még a teendőnk a tekintetben, hogy a felsőfokú ellátást nyújtó könyvtár a szakirodalmi ellátás területi bázisa legyen, de már sinen vagyunk, s egyes könyvtárak talán már a szemaforig is eljutottak.

Rivalizálási szándék tulajdonítása a közművelődési könyvtárügynek — egyáltalán felfedezése — erőltetett, nélkülözi az összefüggések sokoldalú elemzését! Sok oldalról lehet támadni ezt a megállapítást — ezek közül csak egyet említek: a vállalati szakkönyvtárak zárt üzemi, fejlesztési alpból létesített könyvtárak, s mint ilyenek, az általuk beszerzett szakkönyveket termelési eszközként kezelik, gyakorlatilag csak vállalati célra hasznosítják, nem kölcsönzik más könyvtárnak. Számos esetben kényszerül a közművelődési könyvtár drága külföldi szakkönyvet is megvásárolni, még akkor is, ha tudja, hogy a szomszédjában levő vállalati műszaki könyvtár rendelkezik vele, mert nála olyan dolgozó kéri, kívánságkönyvben követeli a művet, aki nem tartozik a vállalat dolgozói közé! (A dolgozó fogalmát rendkívül szűken kell értelmezni a vállalati szakkönyvtárak gyakorlatában: a vezető műszakiakra kell elsősorban gondolni.) Erdemes lenne ezt a témát olyan szakkönyvtárossal megvizsgáltatni, aki kissé *fertőzött* a közművelődéssel.

Összegezve az elmondottakat: minél többször elolvastam *Zircz Péter* cikkét, annál inkább megerősödött bennem az érzés, hogy álproblémát bírál. A ma legfontosabb feladatai nem az ő írásában fogalmazódtak meg. Feladatunk, hogy sokoldalúan feltárjuk a közművelődési könyvtárak mai állapotát, bemutassuk munkájuk, s elemmezzük fejlődésük tendenciáit, lehetőségeit.

Zircz Péter gondolatai erre intenek bennünket: gondolom, mások is így vélekednek, folytassák tehát a sort!

Horváth Géza

A NÉPHADSEREG külföldi alakulatainál működő könyvtárak vezetői részére egyhetes bentlakásos tanfolyamot tartottak a Veszprémi Megyei Könyvtárban. A hallgatók alapfokú vizsgát tettek. Ezáltal már a harmadik alkalommal végezték a tanfolyam teljes lebonyolítását a megyei könyvtár munkatársai. (T. D.)

OLVASÓTÉRKÉPET készített a Devecseri Nagyközségi Könyvtár a beiratkozott olvasókról. Ezen utcánként, házanként feltüntetik a könyvtár felhívott olvasóit és a nem olvasó családoknak könyvtár-népszerűsítő anyagot küldenek. A községben élő 1300 családból október végén 360-ban volt egy vagy több könyvtári olvasó. (T. D.)

SÁLY AZ IRODALOMBAN címmel irodalmi em-

Papp Iván ex librise

lékeket rendezett Sály községben a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, a Mezőkövesdi Városi-Járási Könyvtár és a községi tanács. A program keretében Kordos László nyugalmazott könyvtárigazgató Eötvös József és Gárdonyi Géza sályi kapcsolatairól tartott előadást Keresztény Laura előadóművésznő közreműködésével. (H. L.)

TÖBB MINT 50 EZER FORINTOT költött a zánkai községi tanács a hozzátartozó balatonszepezdi és 10 ezret a monoszlói könyvtár felújítására. Ezenkívül 20 ezer forint feletti értékben felszerelési tárgyakat — szőnyeget, függönyt, foltelt stb. — vásárolt részükre. (T. D.)